

tota l'autra gen farà *losca*; / *losca*? Èl hoc! neis, per Dieu, orba!» (v. 5138-9). *Ouelhe losque*, 'ovella losca', en el gascó del *Libre Vert de Benac* (a. 1406), p. 130.

També es va transmetre a alguns dialectes bascos. Sul. *lüzko* 'miop' (Mitxelena, *FoHivca.*, 96, n. 13); el basc *lausku* «bigle qui a l'oeil tourné en haut», transmès pel basc francès *Pouvreau*, S. xvii, solament contindrà *LUSCUS*, per encreuament amb *lauskitu* «restregar, estrujar» i *lauso* 'miop' o 'prèsbita' que semblen venir d'una arrel autòctona (*laus/aus* 'la pols?'). I no és estrany a l'italià, en particular en parlars del Nord: de BIS + *LUSCUS* ve el milanès *barlüsc* «losco», *sbarlüscà* «sbalestrar gli occhi» (Salvioni, *Dial. C. di Milano*, 222). Judicant per la forma de la major part de les formes romàniques *LUSCUS* degué tenir ũ (fins el gallego-portuguès podria sortir d'això per metafonia). Però el nostre dialectal *llusc*, el bearnès *lusc*, el citat mot milanès i algunes formes de Toscana i de Valònia (Wartburg, *RLR* III, 446-7) suposen una var. *LŪSCUS*, potser deguda a influència de *LŪX* 'llum'. Cf. Fred Ebner, «El *cec* i el *llusc* als parlars catalans: Report d'una enquesta dialectal» (*EstRAramon* XIII, 127-47).

DERIV.: *Llosca* 'burilla del cigarro' bal.: «va entrar el nostramo --- Què hi ha, Leonard? El patró Juvera va tirar la *llosca* del cigarret i l'esclafà amb el peu», Baltasar Porcel (*Els Argonautes*, p. 9): per a l'explicació etimològica veg. *AlcM*.

+*Llusquern* 'llosc': una dona *luskérna* a les Escaldes d'Andorra (1934). +*Entrelluscat* 'mig fosc, mig núvol': «avui fa un dia *entreluskát*», ross. Perestortes (1960); *entrellusca*. 'llustrejar': «de bon matí, ja més d'un s'hi trapava, / i fins a tant que *entrelluscava* hi havia prisa en tot moment», Saisset (*Perpiny.*, 16 = *Catal. Po.*, 131). *Ser entrellusca* 'vesprejant, entre dos llustres': «començant a pujar la muntanya --- varen venir els primers plats am moltes mates, sota les quals hi brullaven bocins de neu; ja era *entrellusca* quan va trobar els grans pins punxaguts: llavores el pobre vailet va començar a sentir basarda --- la nit s'anava ataçant --- ja era negra nit ---», Massó Torrents (*Croquis Pir.* II, 72).

Llosquejar. *Lluscositat*. *Enlloscar*.

Llosco, V. *llosc* i *llosa* *Llosella*, *lloser*, *llosera*, *lloset*, *lloseta*, V. *llosa* *Llosina*, *llosmo*, *lloso*, V. *llosa* *Llosquejar*, V. *llosc*

LLOSSA, 'culler, cullera grossa', mot germà de l'arag. *loza*, oc. *lossa*, fr. dial. *lousse*, avui *louche* id., d'origen incert; en tot cas el mot català és tan antic com el francès i no hi ha cap raó per creure l'un llevat de l'altre; és difícil que en una forma o altra es relacioni amb el ll. COCHLEA id., però no hi ha cap base ferma per fer-lo venir del germànic. □ 1.ª doc.: 1243.

La documentació medieval abunda molt en català, començant des de molt antic: «tres *loces* et un morterium», doc. ross. de 1243; i l'*InuLC* per sí sol ja n'aporta altres 17 testimonis en docs. compresos en-

tre 1307 i 1393, cinc d'ells escrits amb *-ça* o plural *-ces*, algun amb *-s* i la major part amb *-ss*: com ja es pot esperar, puix que el Rosselló és la zona del domini català on més aviat es confongueren *ç* i *ss* (*EntreDL* I, 26-8), però com que en aquest període, sobretot el començament, encara es distingia, el conjunt d'això, i de les dades que segueixen, és favorable a una *ç* antiga.

Perquè hi ha moltes dades de totes les procedències: «una picaça, 33 formages, 3 bacons de cansalada --- 6 alcolles, 2 calderes e una *lossa*» en els comptes de l'Infant Pere, de 1276 (Soldevila, *Pere el Gran* I, ii, A-7.64); «ii. loços et i. rayl et i. arpa --- et uns feres de foc et una *loça* et i. cre<S>ol», Corbins, 1299 (*BABL* VI, 71); «unam concham d'aram, tres *losses* ferri, duo veru sive astz ferri, un forro<L>1 ---», ross. 1307 (*RLR* IV, 377); «una *loça* e una sbromadora de cuyna», Cervera, 1373 (*BABL* VI, 200); «en la cuyna --- una *loça*, e una esbromadora, una grailla ---», 1373 (MiretS, *TemplH*, 556); «in coquina --- duas *lossas* quarum unam est perforatam», Girona, 1397 (Serra Ràfols, 7^a *CongrHiCorAr.*, 575); «una *locza*, una escaczadora», SdUrg., 1400 (*BABL* VI, 475, cf. ací vol. II, 616b39); doc. de 1429 citat *AlcM*, s. v. *esbromadora*; «tota ferramenta de ferro ho acer --- com és bromadores, lumaners, giradores, *loces*, brides, frens ---», Drassanes, 1481 (Moliné, ed. del *Consolat*, 233; cf. ací II, 268a25); «VAXELLA DE LA CUYNA: culler per remenar les viandes: spatha, spathula; cullera o *lloça* ---; cullereta: coclear; escudella ---», OPou (*TbPu.*, 227). I vegeu-ne més dades antigues en el *DAG*. i *AlcM*, s. v. Es nota la grafia amb *ç* en les zones on encara es mantenia la distinció fònica entre les dues sibilants a l'Edat Mitjana (Corbins, Cervera, Seu d'Urgell etc.).

Sens dubte es tracta sobretot de cuina i estris per menjar, però també n'hi ha d'altres operacions: «un saldador, una esta<N>yera, una *loça* de coure per fondre lo plom e l'estany, a obs d'adobar les vidrieres», Girona, 1386 (Serra Ràfols, *op. cit.*, p. 569).

Encara que en el nostre segle és un mot oblidat a Barcelona, segueix ben viu a les comarques, més o menys pertot, o almenys a tot el Princ. i Mall.: pertot pronunciat amb ò (sense excloure'n ni la zona on es conserva el timbre tancat en els mots del tipus destriat a *LleuresC*, 189-95, car també recordo *lòsa* de tot el Gironès): *lòsa* Castellar de N'Hug (1922), i altres pobles muntanyencs veïns de Puigcerdà (1923), Sant Joan de les Abadesses (1930); id. la cullerassa plana de fusta que fan servir els pescadors a bord de les barques per escudellar o remenar l'olla a Sant Pol de Mar (1927); *lòsa* 'la cullera grossa de fusta o de metall per remenar l'olla de sopes o per servir a taula', Vall Ferrera, Cardós (1932-4) i Aneu (Pol, p. 21); a Aguil·lar de Bassella usaren el mot per explicar-me què és un *culler* (1956).

Però no ens consta menys explícitament que s'usa a Mallorca, per exemple a Manacor entre els pastors d'ovelles (*BDLC* VII, 184); i amb el significat de pertot: «*llòssa*: paleta redona per a escumar olles; per a